

1854

ԱՌՆԵՐԻՆԷ

Դիւելեմա ունիւր Պաքիստէն Յաշիւի 28ին ու 29ին տրուած հետադրական լրերը, որոնց առաւելումը միւսը քիչ քիչ կրնայ ազդել ըլլալ: — Յաշիւի 27ին Ռուսները Գրաթիւշիթի թողուցին, եւ անմիջապէս Օսմանները նշիւր նուաճեցին: Ռուսները զինուորային զէպ ի Շիւախա կը քաջուին, ուր որ երկուսն որ հանգիստէն կտրը Պաքիստէն թող տալով: Պոստիւնիթի քաղաքի Օպիլշիթի պիտ'որ երկման: Հրաման ելած էր որ մինչեւ ամառն 29ին իրիկունը Պաքիստէնի հիւանդանոցները պարտուած ըլլան: Օլթիւսիցա 27—28ին գիշիւրը պարպուեցաւ: Ռուսները յայտն առնենք թէ կանուրջներն եւ թէ նուերն ու նուաքներն պոքեցին: Ցածիկները Կապարաշի լիմացի մէկ կողմն լուեցին ու անկացուցին: — Յաշիւի 28ին առաւելանց կանուր Ռուսները Քալաւաքներն պարպեցին, եւ կէտքը մտնը ին գորաքի մէկ ծոցը Շեւախա կը համեռն: Նշն օրն իրիկունը խմանդակ ռուսական բանակը 70,000 (7) հզգի իրմիւր ու Սուպար գետերուն մէջ բանակած զգաթ լըլար: Բոլոր բանակը լիւնանթիւնի լոյն ու հիւան-

կը համեն աս լուրը, որոն իրար ալ չենծա բան ըրալ մերկին ստուգաբան լըրը կը հաստատեն: — Աս միայն ստոր է, որ Ռուսիոյ հետ հարաբերութեան քաջութիւնը փայլ են:

— Հոսիսի 25ին Պարսկէն Ասորիական իշխան-կոյնի հետ հարաբերութեան լըրը կը ծանու-ցանեն: «Ասորիական» Ռուսաց կայսեր ընդհանուր օգնականներէ հոս հասաւ, անմիջապէս կորա-քով իշխանին դեպք, եւ անտարակոյս ուստիան արքունիքէն ծանուցելու հրահաններ իրեն հա-ղորդած պիտի ըլլայ: Ասոր աւելի մէկ խաղա-ղական նկարագիր մը կը տրուի ու իշխանութեանց պարտաւիր ալ անոր մէկ հետեւութիւնը կը համա-րուի: Ըս ուրախացի յոյսերու ստեղծ, արդէ կող-մանէ պատճառով հոգը կը փարաւի, որ իրերէ ինչ կորչաքով նորերն պատուէր ընդունած ըլլայ: Զա-ծիկները լըրը իր գործակցութեամբ նորէն Գանուբէն անդին ըջելու: Ընդհանրապէս երկու բանակնե-րուն շարժմանը մէջ ալ հանդարտութիւն կը տի-րէ: Զաւթիկները Ասորիական մէջ պատենչներով ամրացած են, եւ կերելոյ որ, քանի որ Ռուսիոյ յարձակողական գործքերու չին սկսի, իրենք ոչ պաշտպանողական փորձութիւն աւելի բան չեն ու-զեր ընել: Դեպ ի Սլաւիական քանի մը զուեղ գա-րած է ամրութեան համար:

— Լամեր փոքան Զուլիսի 25ին ամեն առճա-կան զորաւորանքներու հրաման իրերէ է, որ երբոր Ասորիական կայսերական զորքը Գանուբէն իշխա-նութիւնները մտնելու ըլլայ՝ տանկական զորքը Գա-նուբէն ալ կողմը քաշուի:

— Կորպուս Զուլիսի 30ին կը գրեն որ Պարսկա-ներէն 7000 սուն Անարապոսի անցած են: Ասոնց մեծ մասը Սիւնիսիական մասերէն են: Զինուոր լըրէ:

— Իսրայիլէն Մալիշէն կը գրեն որ Գաղղիա-կան ուսուցիչական դեղերը Գանուբէն երկը բերան-ները բռնած կը գտնուեն:

— Ինքիֆուլէն կը ծանուցանեն որ Զաւթի Ռուսե-րէն ստիպուել է Մալիշիական պաշարները վերցը-նելու ու Զաւթիական սահմանները քաշուելու, որ որ զորք ժողովելու եւ ամրամարտ կռուիէ կը պահէ:

— Գաղղիական իշխանացեալ տագնապներէն առնուելու մարտ կարգաւորելու համար զրուած յանձնարարական ժողովքն իր գործողութիւնները լըրցուցեր է: Իսրայիլացի ունեցած անշարժ ստա-ցութեանը արժողութեան գումարը Գաղղիական շրջանակէն մէջ 194,000,000 բոլորի (գոլդուշ) կը հասնի:

— Լըրէն յայտնի է որ բարձրագոյն Գուսը-քանի մը պայմաններով յանձն առած է հերկեա-կան հրաշքայ իր նաւահանգիստները նորէն բացուե-լու: Կոնստանտնուպոլիսի լըրէ լըրայ իր սա բանի նկատ-մամբ Գուսը Զուլիսի 15ին Սիւնիական եւ Գաղղիական դեպքաններուն տուած պաշտօնագիրը կը հրապա-րակէ, որուն գլխաւոր բովանդակումը հոս կը պիտի տրուի: Դաւի եւ առաջ Գուսը քաղաքներէն եւ արտա-րամաութիւնը կը ցուցնէ, որ երբ որ Զուլիսը հե-լենական տէրութեան մասնակցութեամբ իր սահ-մանները բռնաբարելոյն, ինք ամենայն իրաւամբ կը նոր նոր տէրութեան լըրը նաւերը դուրսէ եւ անոր դէմ պատերազմ հրապարակել, ի վերայ այս ամե-նայնի միտակ գտնուողական եւ տակաւնական յա-րաբերութիւնները կարելով դո՛հ կուտ: «Բայց ու-րովհետեւ հիման Զուլիսը նոր պաշտօնականներ իրենց նախորդներուն ծախուել իրաւունք չեն երթել, կ'ըսէ, այլ մանաւանդ ինչ ծանուցած են որ հաշտութեան եւ արգելութեան սկիզբը կ'ընդունին, Գաղղիական որովհետեւ Զուլիսը թագաւորութեան կողմնակցներ, որոնք նաեւ տէր են եւ փոփոխականութիւն կը-նեն, չէ ինչ միայն պատահած դեպքերուն վրայ տհաճութիւն ցուցուցին, այլ ինչպէս որ պէտք էր ինչ նաեւ ուս պարագաներուն մէջ եղած սպառնալից գործքերը քանակեցին ու փոք դարկին, անոր համար մեծապատ Սուլթանին կառավարութիւնն իր աղ-նուականութեամբ պատշաճ ուստի մեծանշանքն բարեհաճութեամբ մը նոյն դաժմանց համարա-տեսութեամբ, առ պիտի պայմանագրութեամբ թող աղով որ բարձր հերկեական նաւերն առանց բաց-առութեան կորստեան իրենց սկիսական գործելովը ծածկապատին չըրկուն մէջ նաւարկել, եւ անոր նա-ւահանգիստներուն մէջ փաճառաւորութիւն ընել:

Ինչո՞ք հերկեական հապառակայ եւ փաճառականաց նկատմամբ դեպքանական եւ փաճառականական յա-րաբերութեան ընդհանրութիւնը՝ իր հիմնական միտակցութեան մէջ պիտի մնայ, եւ որովհետեւ տար հա-կաւոր գործուած կ'ըլլայ, ինչ որ ինչ է, ինչ տեղ Զուլիսը հիւստիստ կամ գործակող մը դրուել՝ առ մտանական ընդհանրութեան ուղիղ նուերը պէտք են առ պիտի Գուսը պաշտպանութեան առկ մտնել:

Լըր ընդհանր ամ ժամանակից եւ պայմանաւոր

ընդուն պատճառն իր երկիրը Բաշապատեն (նոյն երկրին կառավարութեան մասնակցութեամբ) յար-ձակութեան պաշտպանելու համար ըրած ծախքե-րէն դատ, իրեն պատահականութեամբ կրած ա-ւելին ու պաշտպանութիւնը, եւ այնպիսի մեծ մար-դիկներու մահն է, կ'ըսէ, որ աւելին շատ տա-րիներէն ետքը հազիւ կրնան նորագոյն ու սուր զին-վածի դաւնալ: Աստի բարձրագոյն Գուսը առ ա-մեն կրած փաճառական հատուցումը կ'ուզէ եւ ե-րաշխաւորութիւն մը կը պահանջէ, որ ամեն ետքն պարտի անհրաժեշտութիւններ եւ անհանգստութիւն-ներ պիտի չկրնէ: Եւ ինչէ հերկեական կառավա-րութիւնը բարձրագոյն Գուսը ըրած օրինաւոր պա-հանգստացը չըլլան, որոշած է, որ առ պաշտպա-նագրին ամրագրութեան սկսելու երկու ամիս ետքն առ իրենց ըրած ընդհանրութեան նորէն կ'առնու:

Ինչպիսիս Սուլթանին կառավարութիւնը կը յուսայ որ Լըր վերջի եւ Գաղղիական պարտիներ իր առ որոշմամբ հաւանքն պիտի եւ ամեն կարելի մի-ջոցներն ի գործ պիտի դնեն, որպէս զի հերկեական կառավարութիւնը բարձրագոյն Գուսը արդար պա-հանգստացը պիտի, եւ երկու տէրութեանց բարեկա-մակամ յարաբերութիւնները նորէն հաստատուին:

— Մալիշէն հոս պատահական լըրագրին մէջ հետեւեալ ուրախացի լըրը կը կարգան: Գաղղիական կառավարութեան լըրը օտանանքն դեպքանական մէջ քաղաքացի եղող Գանուբէն մեծապէս Պար-սիական Քեմալիէ պատահականութեան հիմնարկը կարգը ընդհանրացաւ:

Ինչպիսիս Սիւնիական օտանանքն դեպքանական մէջ երկայն ժամանակահատիւներ իր առանց ինքնակամութեան պաշտօնով ծառայող անոր կը որք Մանա-սեան մեծապէս Պար-սիական պատահականութեան օտանանքն Գուսը արդար պա-հանգստացը պիտի, եւ երկու տէրութեանց բարեկա-մակամ յարաբերութիւնները նորէն հաստատուին:

ԱՍԵՐԻԿԱ

Ինչպէս Սիւնիական զանազան կողմերը, Մանիշիսի եւ արդէ քաղաքները՝ տեղացի Ամե-րիկացեալ ու իրանացեալ մէջ յաւայի դեպքերը պատահականութեամբ: Զորքներէ մէջ արդարաւոր ծա-նուականները վրայ յարձակուելու եղաւ, որոնցմէ մէկն ալ փախուցի սը հանդիման: Սիւնիական մէջ բարձրական ժողովուրդը պարտաւ յարձակուելու, զորն որ իրենք Կոնստանտնուպոլիսի հիմնականներէ, անոնց զորքե-ցաւ որ արդարաւոր երկրեցեայ առջեւ ժողովուրդը՝ գտնուելու պատահականները կորստեցին, զանազանե-րը սկսան զարնել եւ վերջապէս կրնայ ձգելոյն ու պարհիս, առ ընկէն Եսոն: Կապուած ժողովուրդն արդարաւոր ծախքներէն անցաւ դեպք: — Լըր-տանէն Զուլիսի 25ին կը գրեն, որ Լամերիս ամ-սոյն ճիշդ գետն այն արհեստագիտական դեպքերը զարգաց-նեն, որն որ մեծ զարմանք կը պատճառէ:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆՔ

ԱՐԴԱՐԱՐՈՒՄ

Արդէ յարաբերական համար պիտի է որ Կոնստանտնուպոլիսի զուլիսը:

Բ. (Լըրէ, Տեա թիւ 284)

Ի. Կոնստանտնուպոլիսի զուլիսը: Ստորգ է որ, ընդհանրապէս խառնուելու բնական է որ առհա-տարակ աղբին ողորդ իրենց դաժմանքն փնտրեն համարանց աղբային կրկնութիւն մը տրուի՝ մարմնի լըրուել, աւելուցնելու լըրուել եւ ամենէն հարկաւոր ուսումները սորվեցնելով: Գարձիս ալ բերկրաւ բան է անոնցն որ աղբին աղբը մէկ ինչ հոգի առ հասարակ կրկնութիւնէ դատ՝ պիտի ստանալու լը-րուելու ու նոյն քանի մը բարձր գիտութիւններ սորված են ու կը սորվին: Բայց մէկ աղբին կատա-րաւ յառաջացմանը միայն ասոնք բնական չեն: Աղբին դուրսը կեցողները, եւ մանաւանդ անոնք, որոնք իրենց որդիքը եւրոպայ խրկելու եւ հոն կրկնել ստուգ կարողութիւն ունեն, դիմաւորաբար առ պէտք են աղբերուն աղբին ունենալ որ առ կամ ան գիտութիւնը, առ կամ ան ծարարութիւնը իրենց որդիքը հիմնական ու կոնստանտնուպոլիսի: Առաջ աղբը, նախ ոչ զոյսկի, յառաջ կ'ըլլայ, որովհետեւ անանցի դիտուել եւ հիմնականները իր մէջ կ'ունենայ, որոնք ուսումնական յառաջացմանը հիմն ու սկիւն կը լըրան: Եւ երկրորդ՝ տէրութեան առջեւ աղբը մեծ արդիւնք ու համարում կը ստանայ, ինչու որ առ ե-րանական անոր զոնազան գործողութեան մէջ ծառայելու եւ տէրութեան ծաղկելուն ի միտաւոր սպանելու համար նոյն իսկ իր հպատակներուն մէջն կարող եւ յաջողակ մարդիկներ կը մատուցանեն: Ըս բանս անկարելի է որ տէրութեան համար ըլլայ, փան զի

յայտնի է որ տրուեալից ա զիտութեանց վրայ բան տեղացիներուն մէջն առնուած գրուած հիմաւ եւ իր անձինքը՝ գործքներն իրենք իրենց սեղ-հակամբ ու անձնական սեպելով՝ աւելի երանգմամբ կ'աշխատեն, աւելի փութով, շուտով ու զիւրու-թեամբ աւելի կը արգելադրեն կը տարածեն, եւ զրուցիներուն տրուած այնպիսի ստանի ալ՝ տէրու-թեան մէջ կը մնայ:

Բայց հոս զգալիացնեն խորհրդածութիւն մ'ալ հարկ է որ աւելցնենք: Արդար որ միշտեւ հիման ըստմանս պէս տէրութեան յառաջագիտութեան աշխատելով աղբային յառաջագիտութեան ալ աշ-խատած կ'ըլլանք, սակայն երկէ ասոր մէջ աղբին մեր վրայ դրած պարտքն ու նոյն իսկ տէրութեան իր փառնութեամբ ամեն օր ցուցուած բարձրագոյն համեմատ չենք գործեր, կ'աշխատենք այն ու մե-ծամեծ պատգմելու ու արդիւնք ալ յառաջ կրնանք բերել, բայց ինչ պիտի որ ասոնց ձեռքերին եւ-րան պրանչի առիթները, որոնցմով կրնայինք մեր հարապատ առնել անմիջապէս փառքով դարձաւ, կը շատանանք միտակ մէկ նպատակի մ'աղջկու: ու որ որ ինչ տէրութեան ու ինչ աղբին փանին դրած նախնական պարտքն ուղար էր որ ուրիշ նպատակ մ'ալ առնուին ունենային: Լըր տէրութեան պատմութիւնն է, որ Եւրոպայի եւ Ռուսաստանի մէջ եղող մեր այնպիսի աղբայինները, որոնք իրենց առաւ ձեռքերէն տաքնորդութեամբ բոլորը մի միայն իրենց հարեանական արեւն պարտական են, Հայկազ մարմնէն յառաջ եկած ըլլալուն ծանօթու-թիւնը խաղաղութեան ալ մը ու շատ անգամ դժուարին քննութեանց նիւթ ըրած են: Ինչո՞ք պիտի, գործն ասոնց մեծ տէրութիւններ իրենց պիտութեան թագին իրենք մէկմէկ աղբի գոհար-ները կը յարգեն, առ ամեն դիմաւոր եւ մարմնէն անցնելու թէ ինչ հոյ գանդը իր դոգք մնացած ու այնպիսի դեղեցիկութեան տէր ըրած է: Ինչո՞ք որ իրար աղբերին հետ ինչ մը կրնայ ըստի, նմա-նապէս կարծես ինչ հետեւեալ ուրիշ առաջնական-րուն դառն ծախսագիրք կը կրնէ: Անգամ ժամա-նակը կարծես ինչ մեր աղբին վրայ ալ իր աղակա-նիւ աղբիցութիւնը կը բանեցնեն, կամ յանհաւա-կամ նաեւ, մաս մաս տղայները փոքր տակ ծածկելով ու շատ կամ քիչ անմեծ փնտրել մէջ ձգելով: Զաւթի տէրութիւն: Բայց քիչ մը տանուանք վեր աղբերուն մէջ տնտեսած ու-սումական շարժումը միայն երաշխաւորութիւն կու տայ յառաջոյն ապագայի մը:

Լըր հասարակական ծառայութեան ծառայելու լը-րով՝ կ'իմանանք կենցաղական գործքերու մէջ այն-պիսի անխաղաղութեան լըրէն, որ մէկը մեր աղբայիններէն խորաւոր վրայ չունենայ: Ար-կա գուցէ ամենը վեր ի վերայ մտածելով՝ կը կար-ծեն որ աղբային յառաջացման քիչ կամ ոչինչ կ'որնէ, բայց աղբի ընտելութիւնը կը հաստատէ որ առանց ասոր՝ յառաջագիտութեան չիկրնար մտա-ծուել: Եւրոպայի մէջ Ռուսիայի հաշակաւոր տա-նը՝ որուն գլխաւոր ձեռքերը հիման Կոնստանտնուպոլիսի, յիշենա, Թարիս ու Լանտոն միլիոններու տէր են, մի միայն հառապարկութեան գործքով մը հասա-րակութեան փառհաւորութեան շարժումը՝ ստորին առ-ախանքն մը այնպիսի պայծառացի են: Բայց ստոր օրինակները լըր աղբի մէջ բնական կրնայ ըլլալ մեր նախնային փառնութեան, որոնք ինչ առա-տուրի եւ ինչ ուրիշ գործքերու մէջ իրենց ծարա-կութիւնները հետ միտուցած են հառապարկութեան լըր, զորն որ Եւրոպայի ու Ասիայի մէջ ծանօթացով՝ ամեն մարդ անոնց վրայ փառհա-ւոր, ամեն մարդ Եւրոպայի, ամեն մարդ Ի-րանի պարզ խաղիս ալ կը հաւատայ: Ասով անոնք միշտ փառաւ պատն, միշտ ձեռնառութիւն գտան ու այնպիսի յառաջացման: Հիման մեր աղբայինը նոյն դեղեցիկ պարտքներն յարգը գիտնալով՝ իրենց աղ-բային առաքինութեանցը հետ առ անկեղծութիւնն ալ հիւստիստ են, որուն շահը նախ իրենք կը վրայ-նեն եւ բոլոր աղբին ալ հրապարակաւ արդիւնք ու պատիւ կը բերեն:

Կոնստանտնուպոլիսի զուլիսը որ Օսմանեան տէրութիւնը իր հպատակ աղբերուն մէջ գրեթէ ամենէն աւելի մեր աղբին վրայ փառհաւորութեան ու համարում ունի, որովհետեւ միշտեւ հիման անոր հառապարկութիւնը տեսած է: Եւրոպայի զուլիսը համարելու համար որ իրենք առ փառհա-ւորութեան աւելի եւս արժանի են, դիմաւորաբար առ իրենք բանը գիտելու են՝ որ տէրութեան երկիրը իրենք իրենց հայրենիքը համարելով անոր բարիքը արտաքին բարձրակին իրենց կենցաղագրութեանը մէջ անկեղծ նշաններով ցուցնեն, երկրորդ՝ աւելու-թիւն ծառայութիւնները յաջողակութեամբ կա-տարելու համար դիմաւոր եւ հիմաւ անձինք պա-տարանեն: Երբոր իրենց արժանաւոր փորձելովը լըրը աշխարհքի ու հասարակութեան առջեւ առ

